

творчість, мислення, пам'ять. Всі ці аспекти роблять навчальний процес більш ефективним і забезпечують позитивний вплив на якість освіти для здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Курило В. Інноваційні тенденції у вивчення іноземної мови / В. Курило ; наук. керівник : О. М. Шевченко // Здобутки молодих науковців : зб. матеріалів Всеукр. студентської інтернет-конф. молодих учених «Проблеми і перспективи розвитку освіти ХХІ ст.», м. Умань, 18–19 листопада 2021 р. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т початкової освіти [та ін.] ; [голов. ред. Комар О. А. ; відпов. за вип. зб. Якимчук Б. А. ; редкол. : Кравчук О. В., Грітченко Т. Я., Лоюк О. В. [та ін.]. Умань, 2021. – С. 135–137.
2. Лебець Ю. Ф. Інноваційні технології у процесі вивчення латинської мови / Ю. Ф. Лебець // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : зб. статей VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 25–26 листопада 2021 р. – Полтава, 2021. – С. 205–207.
3. Шевченко О. М. Інноваційні підходи у викладанні іноземних мов / О. М. Шевченко // Проблеми сучасної філології: лінгвістика, літературознавство, лінгводидактика. – 2014. – Вип. 7. – С. 125–127.
4. Шевченко О. М. Сучасні інноваційні методи навчання УМІ іноземних здобувачів освіти / О. М. Шевченко, Т. О. Лещенко // Збірник наукових праць за матеріалами ювілейної науково-практичної конференції з нагоди 30-ї річниці заснування ПВНЗ «Київський медичний університет» «Сучасні аспекти медицини та фармації - освіта та практика», м. Київ, 2022 р. – С. 76–78.

УДК 378.147:616-092:340.6

**Ройко Н.В., Филенко Б.М., Старченко І.І.,
Черняк В.В., Проскурня С.А.**

Полтавський державний медичний університет, Полтава, Україна

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ НА КАФЕДРІ ПАТОЛОГІЧНОЇ АНАТОМІЇ ТА СУДОВОЇ МЕДИЦИНИ

Підготовка та виховання кваліфікованого компетентного фахівця передбачає комплексну організацію освітньо-виховного процесу у закладі вищої освіти в цілому та в рамках вивчення окремих дисциплін. Величезне значення має створення навчального середовища, яке включає злагоджену командну роботу професорсько-викладацького складу, створення конструктивної атмосфери на заняттях, мотивацію студентів до вивчення матеріалу занять, використання програми навчання, що відповідає сучасним вимогам та оновлюється відповідно до сучасних здобутків педагогічних та медичних наук. Велику роль грає індивідуалізація навчання та виховання особистості, що володіє прагненням та можливостями до самоосвіти та самовдосконалення. Важливим аспектом підготовки фахівця на кафедрі патологічної анатомії та судової медицини є створення та розвиток навичок морфологічної діагностики патологічних процесів з подальшою оцінкою етіології та патогенезу, а також можливих наслідків.

***Ключові слова:** освітньо-виховний процес, фахівець, особистість, комплексний підхід, компетенції, навчальне середовище.*

Training and education of a qualified competent specialist involves a comprehensive organization of the educational process in a higher education institution as a whole and within the framework of studying individual disciplines. Of great importance is the creation of a learning environment that includes coordinated teamwork of the teaching staff, creation of a constructive atmosphere in the classroom, motivation of students to study the classroom material, use of a curriculum that meets modern requirements and is updated in accordance with the latest achievements of pedagogical and medical sciences. The individualization of education and upbringing of a personality with the desire and ability to self-education and self-improvement plays an important role. An important aspect of training a specialist at the Department of Pathological Anatomy and Forensic Medicine is the creation and development of skills in morphological diagnosis of pathological processes with further assessment of etiology and pathogenesis, as well as possible consequences.

Keywords: *educational process, specialist, personality, integrated approach, competencies, learning environment.*

Основними завданням медичного університету в даний час є підготовка фахівців, які лікують не тільки тіло, а й душу та, відповідно, володіють високим професіоналізмом та особливими особистісними якостями. Тому педагогічний і виховний процес при роботі зі студентами потребує великої уваги та зусиль. Це зумовлено не лише компетентністним підходом до організації навчального процесу, а й національними особливостями, соціальними факторами, особливостями індивідуального виховання, освіти, релігійними переконаннями здобувачів освіти [1, ст 45; 2, с. 219].

Навчальне середовище університету у всьому своєму різноманітті спрямоване на виховання фахівця та включає науково-педагогічний колектив, психологічно та педагогічно організовану конструктивну атмосферу занять, взаємини в колективі співробітників та здобувачів освіти, організацію освітнього процесу, освітню програму, аудиторну та самостійну роботу студентів, організацію їх дозвілля.

Навчально-педагогічний процес формує особистість. І після закінчення закладу вищої освіти ми хотіли б відчувати гордість за своїх випускників не лише за їх професіоналізм, але й за чудові особистісні якості: милосердя, патріотизм, честь та совість.

Особистість студента повинна перебувати у центрі освітньо-виховного процесу. Концепція професійного виховання здобувачів освіти на кафедрі патологічної анатомії та судової медицини реалізується на основі формування розвиваючого середовища у режимі соціально-педагогічної підтримки студентів. Ефективний освітньо-виховний процес багато в чому залежить від гармонійної системи взаємодії викладача та здобувача освіти. Для освоєння та удосконалення професорсько-викладацьким складом педагогічних та професійних компетенцій у вузі активно працює факультет підвищення кваліфікації, а також майстер-класи, конференції, що проводяться на місцевому, всеукраїнському та міжнародному рівнях.

Особливу категорію здобувачів освіти складають іноземні студенти, з якими працюють спеціально підготовлені науково-педагогічні працівники, що мають достатній досвід роботи, авторитет, добре володіють іноземною мовою.

Під час навчання та виховання студентів на кафедрі велике значення має робота на практичних заняттях у режимі діалогу та дискусії, що сприяє розвитку у студентів комунікативних навичок, вихованню колегіальності, терпимості, здатності прийняти та розглянути думку співрозмовника. Крім того, інтерактивне спілкування дозволяє швидко зрозуміти та оцінити ефективність педагогічних прийомів та скоригувати їх у разі необхідності [3, ст. 90].

На кафедрі підготовка фахівців відбувається відповідно до освітньо-професійних програм з відповідних спеціальностей, які постійно оновлюються на підставі останніх досягнень педагогічних та медичних наук. При розробці робочих програм з дисциплін, які викладаються на кафедрі, враховуються наукові та методичні досягнення науково-педагогічних співробітників кафедри, а також світової науки та відповідно до вимог роботодавців. Велика увага приділяється узгодженню робочих навчальних програм із суміжними дисциплінами [4, ст. 60].

Метою дисципліни «Патоморфологія» є освоєння компетенцій з морфологічної діагностики патологічних процесів та захворювань студентами, які навчаються за спеціальностями «Медицина» та «Стоматологія». Здобувачі освіти на практичних заняттях тренують навички визначати патологічний процес, його можливі причини, механізми розвитку при певних захворюваннях, а також співставляти з можливими клінічними ознаками. Крім того, студенти тренують здатність будувати зворотній ланцюжок від клінічних даних до патоморфологічної картини. Таким чином здійснюється формування основ клініко-анатомічного мислення [5, с. 291]. Для досягнення цієї мети використовують навчальні та навчально-методичні посібники, музеї макро- і мікропрепаратів з усіх захворювань, що вивчаються, і патологічних процесів, електронні та друковані варіанти навчальних посібників, збірники задач та клінічних ситуацій. Особлива увага приділяється навичкам роботи з музейними експонатами, які відіграють велику роль у навчальному процесі [6, с.445].

Робота з макропрепаратами включає репродуктивну складову: виявлення та опис патоморфологічних змін органу за розробленим алгоритмом. Встановлення переважаючого патологічного процесу, визначення механізмів розвитку захворювання, моделювання клінічних проявів на евристичних вказівках. По кожному вивченому препарату студенти проводять дослідження та дають висновок про причини та шляхи розвитку патологічного стану, механізми одужання, вказують можливі ускладнення та наслідки процесу або захворювання. Кожен із можливих варіантів результату патологічного процесу має бути обґрунтований вказівкою умов його розвитку [7, с. 281].

Вивчення мікропрепаратів дозволяє студентам виявляти морфологічну основу хвороби. Велику роль мікроскопічні дослідження, що проводяться на практичному занятті, грають у розвитку навичок постановки діагнозу за результатами біопсій. Ситуаційні та проблемні завдання морфологічної діагностики дозволяють тренувати навички моделювання клінічних проявів

захворювання, а також здатність прогнозування ускладнення. Таким чином, у здобувачів освіти третього курсу складається стереотип клініко-анатомічного осмислення морфологічних змін та клінічних проявів, створюється основа лікарського мислення, що необхідно для подальшого навчання на клінічних кафедрах та у практичній діяльності лікаря [8, с. 209].

Важливим аспектом роботи зі здобувачами освіти у рамках секційного курсу є демонстрація розтинів, робота на практичних заняттях з трупним та біопсійним матеріалом. Студенти проводять критичний аналіз історії хвороби, складають навчальні протоколи розтину, висновки про причини та механізми смерті, підтверджують діагнози або аналізують їхню розбіжність.

З метою індивідуалізації освітнього процесу на початковому етапі навчання перевіряють вхідний рівень знань шляхом проведення тестування з базових дисциплін (анатомії, гістології). При виявленні певних прогалин у знаннях та в рамках індивідуальних консультацій і завдань, викладачі звертають увагу на важкі та неясні питання, приділяють підвищену увагу при роботі з окремими студентами. На кожній лекції та на практичних заняттях викладачі акцентують увагу на меті вивчення теми, поширеності захворювання або патологічного процесу, а також прикладному значенні теми у подальшому вивченні клінічних дисциплін, у практичній роботі лікаря. Це мотивує студентів до вивчення матеріалів заняття.

На кафедрі створено навчально-методичні комплекси з дисциплін, що вивчаються, в яких інтегровані всі необхідні методи та способи здобуття знань, тренування умінь та навичок, самоконтролю.

Для самостійної роботи під час підготовки до практичних занять студенти використовують навчальні посібники на електронних носіях, що містять теоретичний та ілюстративний матеріал у вигляді презентацій, відеофільмів, навчальних мультимедійних тестів. Це значною мірою підвищує сприйняття навчального матеріалу та полегшує освоєння практичних умінь та навичок при роботі студентів з макро- та мікропрепаратами на практичних заняттях.

Аудиторна та позааудиторна освітня діяльність студента є інтегрованим процесом, що дозволяє проявити ініціативу, самостійність та включає творчу самоосвіту, саморозвиток та корпоративну діяльність здобувачів освіти.

Підвищенню якості освітнього процесу сприяє впровадження у навчальний процес досягнень сучасної кафедральної та університетської наукової діяльності, а також дозволяє залучати студентів до науково-дослідної роботи [9, с. 235]. На засіданнях студентської наукової групи кафедри здобувачі освіти беруть участь в обговоренні проблемних та ситуаційних завдань, виявляють творчий підхід до їх вирішення, проводять наукові дослідження під керівництвом науково-педагогічних працівників з написанням тез і статей та виступають на наукових конференціях. У роботі конференцій беруть активну участь вітчизняні та іноземні студенти.

Велика увага на кафедрі приділяється розвитку у студентів культури міжнаціонального спілкування. Адекватне сприйняття особливостей

культури та побуту представників різних національностей особливо актуальні в міжнародному студентському середовищі університету.

Таким чином, на кафедрі патологічної анатомії та судової медицини нерозривно поєднані та взаємозумовлені педагогічно-виховні аспекти роботи науково-педагогічних працівників, що спрямовано на інтеграцію всіх сторін та учасників освітнього процесу для підготовки спеціаліста-професіонала. Розвиток матеріально-технічної, навчально-методичної та наукової бази кафедри, науковий підхід до розвитку системи навчання студентів дозволяють і надалі удосконалювати професійне виховання майбутніх спеціалістів.

Список використаних джерел

1. Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу при вивченні патоморфології / В. І. Бабенко, С. М. Совгиря, Н. І. Винник [та ін.] // Актуальні питання вищої медичної (фармацевтичної) освіти: виклики сьогодення та перспективи їх вирішення : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. конф. в онлайн-режимі за допомогою системи microsoft teams (Тернопіль, 20–21 трав. 2021 р.) / Терноп. нац. мед. ун-т імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. – Тернопіль : ТНМУ, 2021. – С. 44–48.
2. Розвиток міжпредметних зв'язків для формування клінічного мислення на основі академічних компетенцій на кафедрі патологічної анатомії з секційним курсом / Н. В. Ройко, І. І. Старченко, Б. М. Филенко [та ін.] // Актуальні питання вищої медичної (фармацевтичної) освіти : матеріали XVII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 5–6 листопада 2020 р. – Тернопіль, 2020. – С. 217–225.
3. Методи оптимізації навчального процесу на кафедрі патологічної анатомії з секційним курсом ВДНЗУ «УМСА» / Н. В. Ройко, І. І. Старченко, С. А. Проскурня [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної патологічної анатомії : матеріали наук.-практ. конф. – Київ, 2017. – С. 90–91.
4. Розробка та оптимізація робочих програм – невід'ємна складова покращання освітнього процесу / М. М. Коптев, С. М. Білаш, О. М. Проніна [та ін.] : матеріали II Міжнар. морфологічного симпозіуму «Новітні досягнення клінічної анатомії і оперативної хірургії в розвитку сучасної медицини і стоматології», м. Полтава, 22–23 червня 2023 р. // Вісник проблем біології і медицини. – 2023. – Вип. 2 (169), дод. – С. 59–60.
5. Практико-орієнтоване викладання патоморфології та секційного курсу як основа формування клінічного мислення у здобувачів освіти медичного вузу / І. І. Старченко, Н. В. Ройко, Б. М. Филенко [та ін.] // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : зб. статей VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 25–26 листопада 2021 р. – Полтава, 2021. – С. 290–293.
6. Використання наочно-симуляційних методів навчання у викладанні патоморфології / І. І. Старченко, Н. В. Ройко, Б. М. Филенко [та ін.] // Актуальні питання вищої медичної (фармацевтичної) освіти: виклики сьогодення та перспективи їх вирішення : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. конф. в онлайн-режимі за допомогою системи microsoft teams (Тернопіль, 20–21 трав. 2021 р.) / Терноп. нац. мед. ун-т імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. – Тернопіль : ТНМУ, 2021. – С. 444–449.
7. Проблемні аспекти використання макро- та мікропрепаратів для викладання дисципліни "Патоморфологія" лікарям-інтернам / С. М. Совгиря, Н. І. Винник, М. І. Сидоренко [та ін.] // Інновації у вищій медичній та фармацевтичній освіті України :

матеріали XVI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Тернопіль, 2019. – С. 281.

8. Використання засобів наочності у викладанні патоморфології та секційного курсу / Н. В. Ройко, І. І. Старченко, Б. М. Филенко, С. А. Проскурня, В. В. Черняк // Медична освіта за новими стандартами: виклики та інтеграція в міжнародний освітній простір : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 30 березня 2023 р. – Полтава, 2023. – С. 209–210.
9. Матеріали наукових публікацій викладачів кафедри патологічної анатомії з секційним курсом як складова навчального процесу / Б. М. Филенко, Н. В. Ройко, В. І. Бабенко [та ін.] // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика : матеріали Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 19 березня 2020 р. – Полтава, 2020. – С. 234–235.

УДК 378.147.091.322-021.464:378.091.2

Сидоренко О.В., Козиряцька С.А.
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
м. Запоріжжя, Україна

САМОСТІЙНА ТА ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

У статті розглянуто види індивідуальної роботи студентів як з участю викладача (у формі консультацій), так і самостійно. Зокрема, при вивченні дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» запропоновано використовувати такі види індивідуальних завдань, як конспектування з різними рівнями ускладнення (за готовим планом; за планом, складеним самостійно; за наданим списком літератури; за самостійно підібраним списком літератури); оформлення зразків основної документації; виконання вправ, розв'язування тестових завдань; підготовка доповідей у вигляді презентацій; пошук нових джерел (або навчального матеріалу), складання бібліографії, термінологічних словничків зі свого майбутнього фаху; робота з текстами. Акцентовано на важливості диференційованого підходу у підготовці індивідуальних завдань залежно від рівня знань і вмінь студентів, необхідності застосування наукового підходу, індивідуалізації навчання.

Ключові слова: *індивідуальна робота, навчальний процес, диференційований підхід, науковий підхід.*

The article researches the types of individual work of students both with the participation of a teacher (in the form of consultations) and independently. In particular for “Ukrainian language for professional purposes” it is proposed to use the following types of individual tasks: note-taking with different levels of complexity (according to a ready-made plan; according to a plan compiled by themselves; according to a ready-made list of literature; according to an independently selected list of literature); design of basic documentation samples; writing exercises, doing test tasks; preparation of reports in the form of presentations; search for new sources (or educational material), making a bibliography list, terminological dictionaries of future profession; work with texts. It is focused on the importance of a differentiated approach in the preparation of individual tasks depending on the level of knowledge and skills of students, the need to apply a scientific approach, and individualize learning.

Keywords: *individual work, educational process, differentiated approach, scientific approach.*